

NARODOWY
BANK POLSKI

Kwiecień 2022 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w IV kwartale 2021 r.

Kwiecień 2022 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w IV kwartale 2021 r.

Opracował:
Wydział Analiz i Badań
Departament Systemu Płatniczego

Narodowy Bank Polski
00-919 Warszawa
ul. Świętokrzyska 11/21
www.nbp.pl

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2022

Spis treści

Wstęp	3
1. Transakcje oszukańcze dotyczące kart płatniczych	4
1.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych	5
1.2. Transakcje oszukańcze – dane od banków	9
2. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu	17
3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu pozostałych instrumentów płatniczych	21
4. Transakcje oszukańcze dotyczące poszczególnych form rozliczeń pieniężnych	22
Podsumowanie	25
Spis wykresów	27
Spis tabel	30

Wstęp

Przygotowywanie materiału pt. *Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych* ma na celu wspomaganie realizacji ustawowego zadania Zarządu NBP w zakresie dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, wynikającego z art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

Niniejsza informacja przedstawia:

- dane od agentów rozliczeniowych nt. oszustw dokonanych kartami płatniczymi,
- dane od banków nt. oszustw dokonanych kartami płatniczymi,
- informacje o oszustwach z użyciem poleceń przelewu, poleceń zapłaty i czeków.

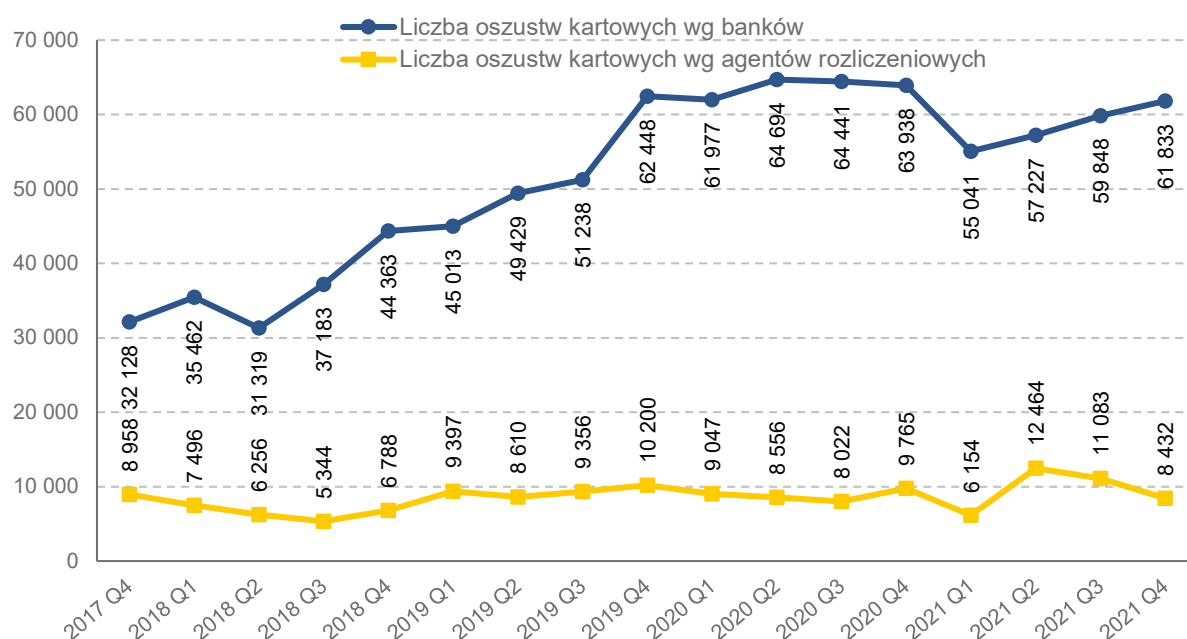
1. Transakcje oszukańcze dotyczące kart płatniczych

Dane o oszustwach dokonanych kartami płatniczymi przekazywane są do Narodowego Banku Polskiego przez:

1. agentów rozliczeniowych,
2. banki wydające karty płatnicze.

Z uwagi na różny zakres oszustw dokonywanych kartami płatniczymi, ujmowanych w sprawozdaniach, występuje trwała rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki.

Wykres 1. Liczba oszustw według banków i agentów rozliczeniowych na przestrzeni kolejnych kwartałów od IV kwartału 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych.

Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują:

- transakcji dokonywanych w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami sfałszowanymi,
- transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce.

Dane z banków nie obejmują natomiast transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

1.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych

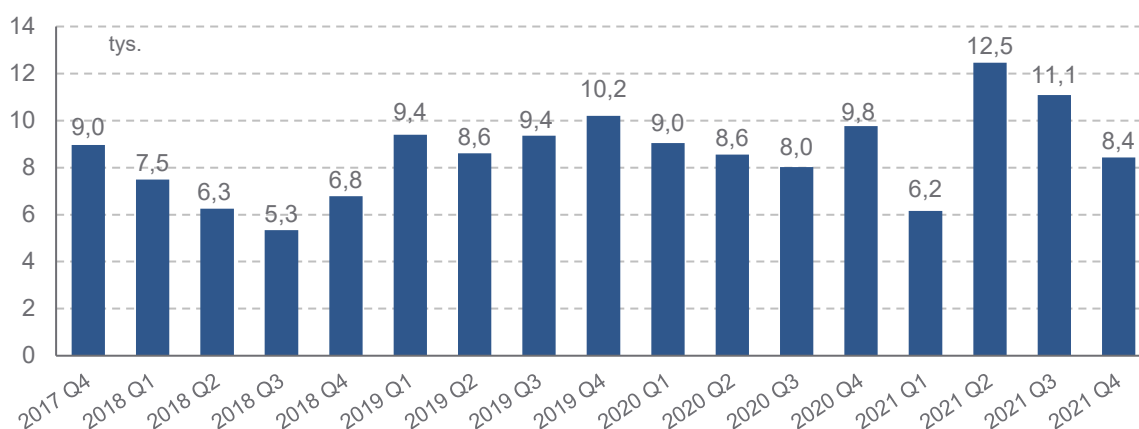
W IV kwartale 2021 r., według danych pochodzących od agentów rozliczeniowych, odnotowano 8 432 operacje oszukańcze dokonane kartami płatniczymi na kwotę 4 793 137 zł.

Z danych przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, że w IV kwartale 2021 r. w stosunku do poprzedniego kwartału:

- liczba oszustw zmalała o 23,9%,
- wartość oszustw zmalała o 21,3%,

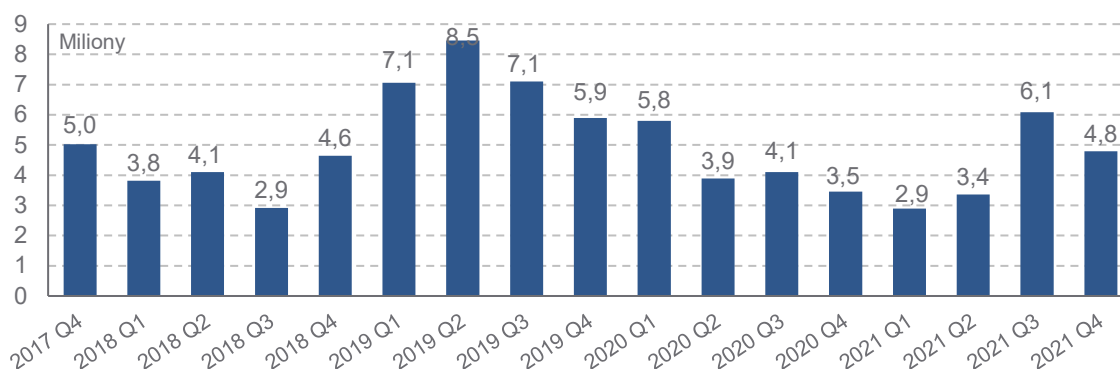
co przedstawiają wykresy nr 2 i 3.

Wykres 2. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Wykres 3. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

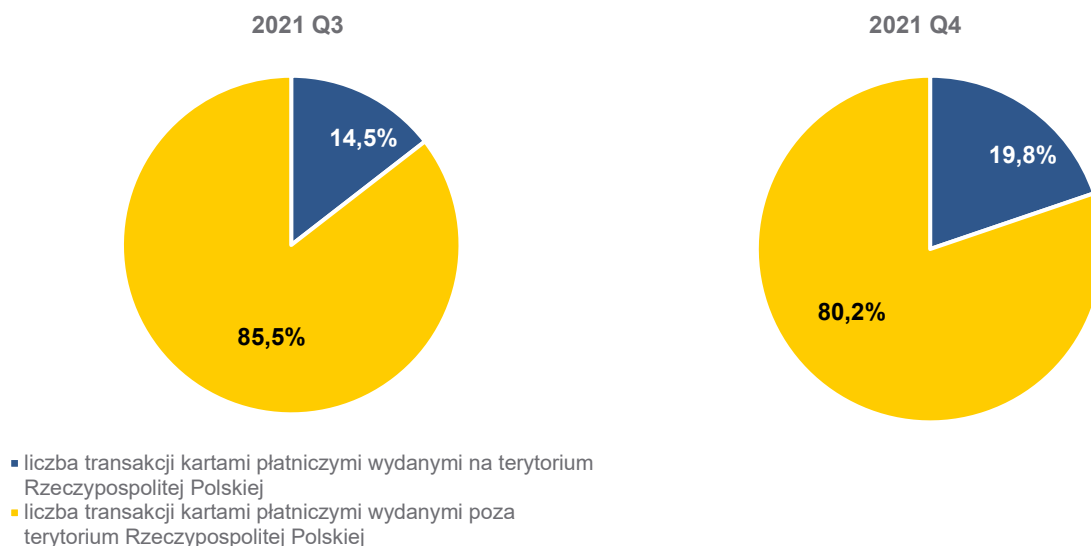

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Z informacji uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż wśród transakcji oszukańczych duży jest udział transakcji dokonanych kartami wydanych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pod względem liczby było to 80,2%, natomiast pod względem wartości aż 94,6% takich transakcji. W stosunku do poprzedniego kwartału udział procentowy operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi

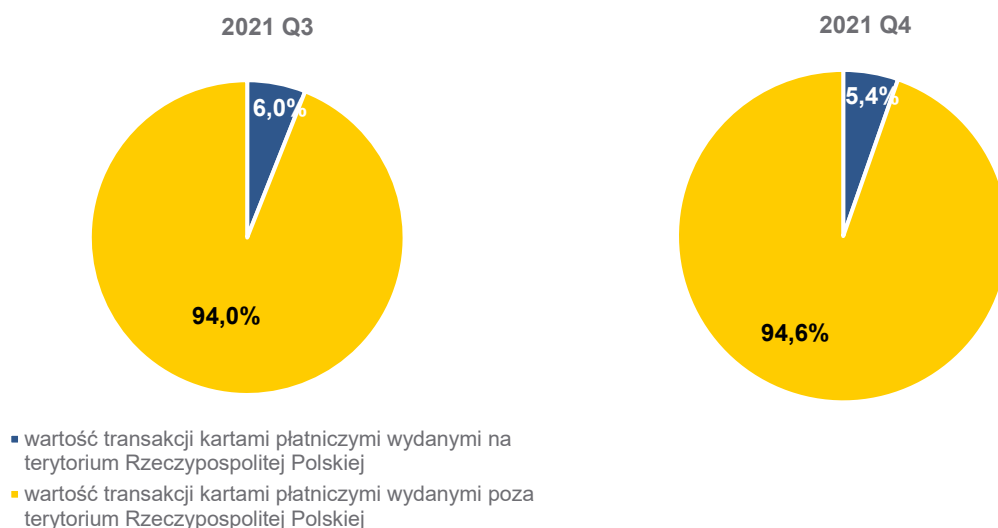
wydanymi poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod względem liczby zmalał o 5,3 pp., a pod względem wartości wzrósł o 0,6 pp. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby oraz wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. jest zaprezentowana na wykresach nr 4 i 5 oraz w tabelach nr 1 i 2.

Wykres 4. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Wykres 5. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych w IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacje kartami wydanyymi na terytorium RP		Operacje kartami wydanyymi poza terytorium RP		Razem	
	Liczba transakcji	Udział %	Liczba transakcji	Udział %	Liczba transakcji	Udział %
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	597	35,8%	1 400	20,7%	1 997	23,7%
w tym: operacje zbliżeniowe	337	20,2%	700	10,3%	1 037	12,3%
Card Not Present (CNP)	1 071	64,2%	5 363	79,3%	6 434	76,3%
Transakcje gotówkowe	0	0,0%	1	0,0%	1	0,0%
Razem:	1 668	100%	6 764	100%	8 432	100%

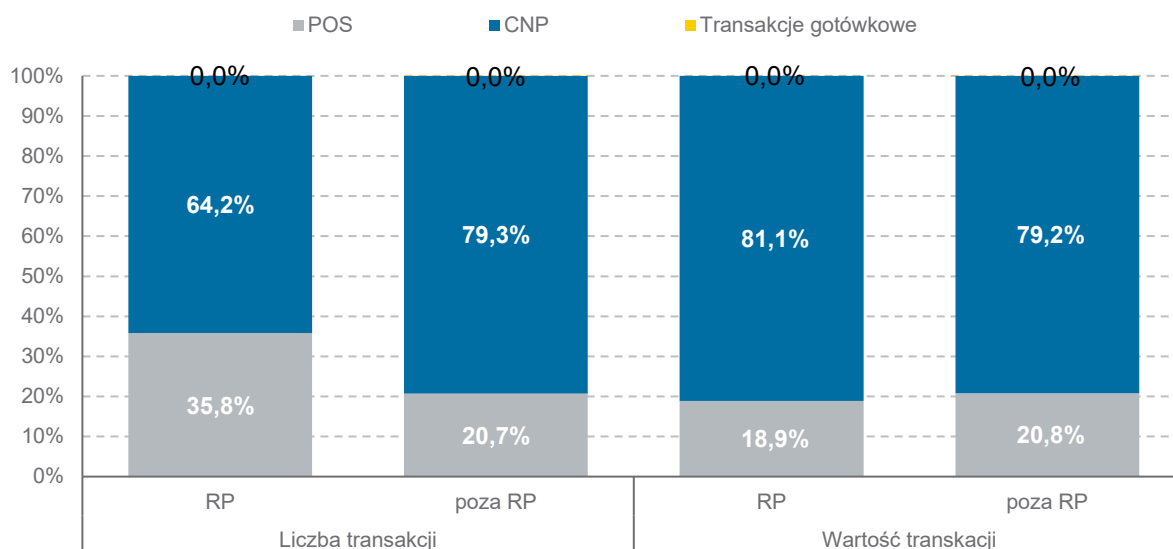
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych w IV kwartale 2021 r. /zł/ - dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacje kartami wydanyymi na terytorium RP		Operacje kartami wydanyymi poza terytorium RP		Razem	
	Wartość transakcji	Udział %	Wartość transakcji	Udział %	Wartość transakcji	Udział %
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	48 589	18,9%	945 249	20,8%	993 838	20,7%
w tym: operacje zbliżeniowe	18 381	7,2%	349 688	7,7%	368 069	7,7%
Card Not Present (CNP)	208 305	81,1%	3 590 605	79,2%	3 798 910	79,3%
Transakcje gotówkowe	0	0,0%	389	0,0%	389	0,0%
Razem:	256 894	100%	4 536 243	100%	4 793 137	100%

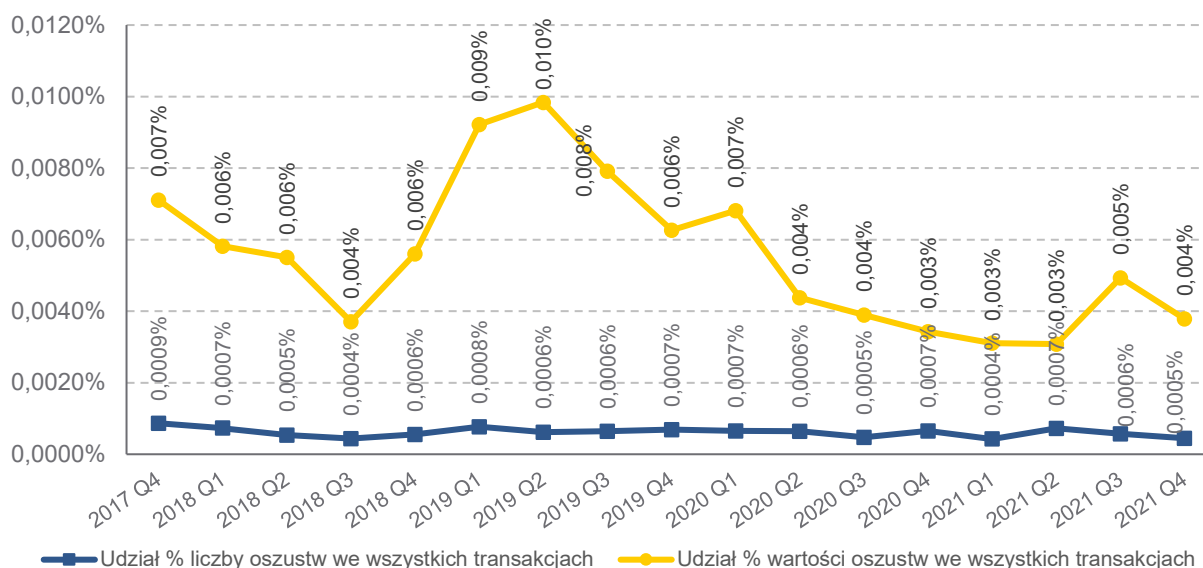
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Analizując dane w podziale na transakcje dokonane kartami wydanyymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP widać, że pod względem liczby zdecydowana większość transakcji (79,3%) dokonanych kartami wydanyymi poza terytorium RP dokonywana jest bez fizycznego udziału karty (CNP), a więc najprawdopodobniej jest dokonywana w środowisku internetowym. Udział takich samych transakcji oszukańczych (CNP), ale dokonywanych kartami wydanyymi na terytorium RP wynosi 64,2%. Wartościowo udział transakcji oszukańczych typu CNP w kraju oraz poza jego granicami wynosi odpowiednio 81,1% i 79,2%. Przedstawia to wykres nr 6.

Wykres 6. Struktura transakcji oszukańczych w POS, CNP i gotówkowych ogółem – liczba i wartość transakcji – IV kwartał 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Z informacji przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, że transakcje oszukańcze w IV kwartale 2021 r. stanowiły 0,0005% ogólnej liczby i 0,004% ogólnej wartości transakcji przeprowadzanych kartami płatniczymi, rozliczanych przez agentów rozliczeniowych. Wykres nr 7 przedstawia procentowy udział liczby oraz wartości transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach kartowych.

Wykres 7. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

1.2. Transakcje oszukańcze – dane od banków

Dane o operacjach oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi, przekazane przez banki, dotyczą oszustw dokonanych na terenie kraju i poza jego granicami kartami wydanymi przez te banki.

W IV kwartale 2021 r. dokonano 61 833 operacje oszukańcze na kwotę 21 255 025 zł.

W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił:

- wzrost o 3,3% liczby oszustw dokonanych kartami,
- spadek o 2,8% wartości oszustw dokonanych kartami,

co przedstawiają tabele nr 3 i 4.

Tabela 3. Liczba operacji oszukańczych w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q3	2021 Q4	Zmiana %	Udział %
Karty zgubione/skradzione	7 232	6 947	↓ -3,9%	11,2%
Karty nieotrzymane	4	0	↓ -1,0 %	0,0%
Karty sfalszowane	11 034	11 890	↑ 7,8%	19,2%
Inne	41 578	42 996	↑ 3,4%	69,5%
Razem:	59 848	61 833	↑ 3,3%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 4. Wartość operacji oszukańczych w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q3	2021 Q4	Zmiana %	Udział %	Średnia 2021 Q3	Średnia 2021 Q4
Karty zgubione/skradzione	1 772 384	1 718 346	↓ -3,0%	8,1%	245,08	247,35
Karty nieotrzymane	2 506	0	↓ -1,0 %	0,0%	626,50	0,00
Karty sfalszowane	5 553 879	5 263 149	↓ -5,2%	24,8%	503,34	442,65
Inne	14 538 693	14 273 530	↓ -1,8%	67,2%	349,67	331,97
Razem:	21 867 462	21 255 025	↓ -2,8%	100,0%	365,38	343,75

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Z informacji przekazanych przez banki wynikało, że w IV kwartale 2021 r. pod względem liczby:

1. dominowały **oszustwa w kategorii Inne**, w ramach której banki przekazują głównie informacje o transakcjach dokonanych z wykorzystaniem danych karty bez jej fizycznej obecności; stanowiły one 69,5% ogółu oszustw i odnotowano je w 42 996 przypadkach na łączną kwotę 14 273 530 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej w tej kategorii wynosiła 332 zł i zmalała o 5,1% w stosunku do poprzedniego kwartału.

2. **oszustwa kartami sfalszowanymi** stanowiły 19,2% ogółu oszustw; odnotowano je w 11 890 przypadkach na łączną kwotę 5 263 149 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej przy użyciu kart sfalszowanych wynosiła 443 zł i była niższa o 12,1% w stosunku do poprzedniego kwartału.

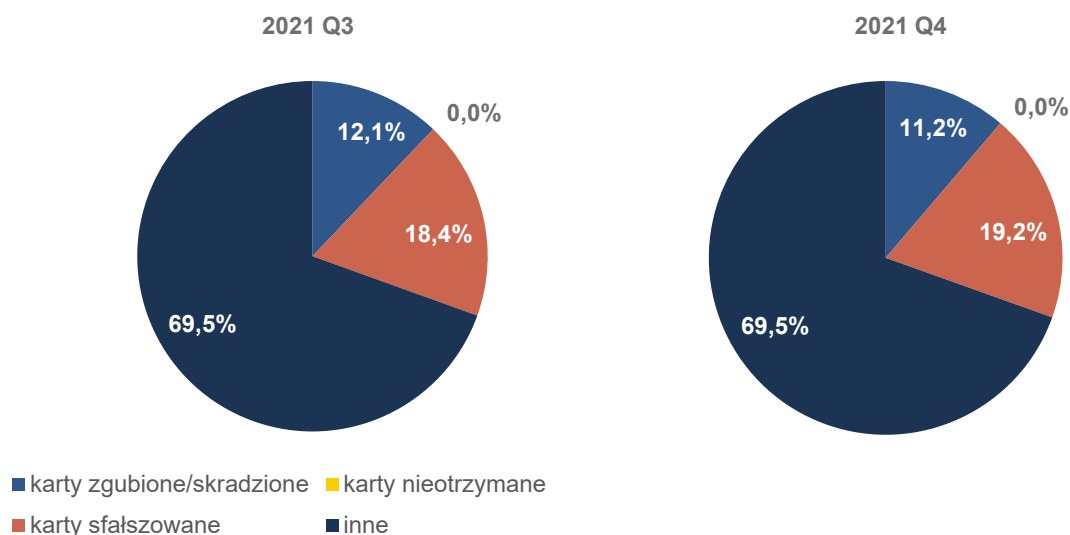
3. **oszustwa kartami zgubionymi/skradzionymi** stanowiły 11,2% ogółu oszustw; odnotowano je w 6 947 przypadkach na łączną kwotę 1 718 346 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej w tej kategorii wynosiła 247 zł i była wyższa o 0,9% w stosunku do poprzedniego kwartału.

4. **oszustwa przy użyciu kart nieotrzymanych** nie odnotowano.

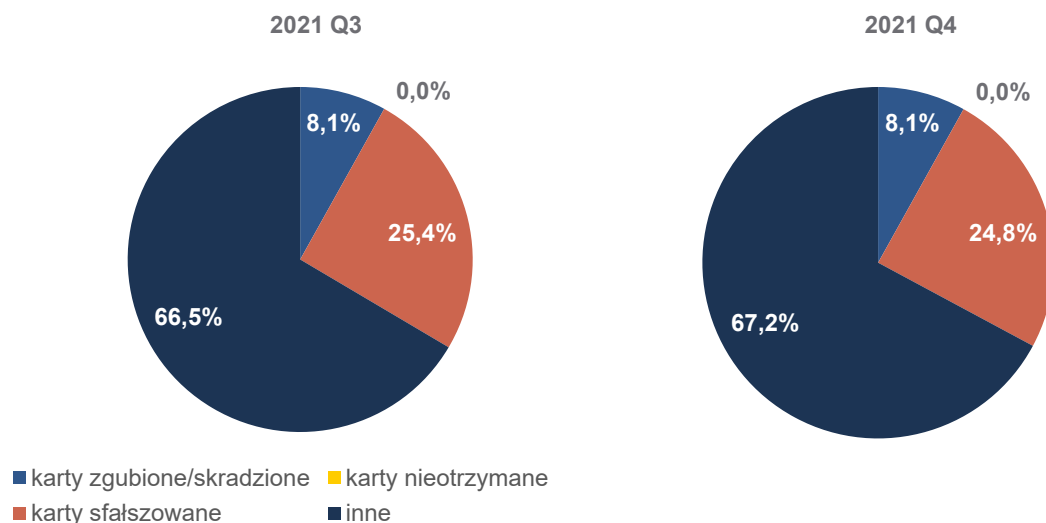
Strukturę operacji oszukańczych według liczby i wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. przedstawiają odpowiednio wykresy nr 8 i 9.

Wykres 8. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

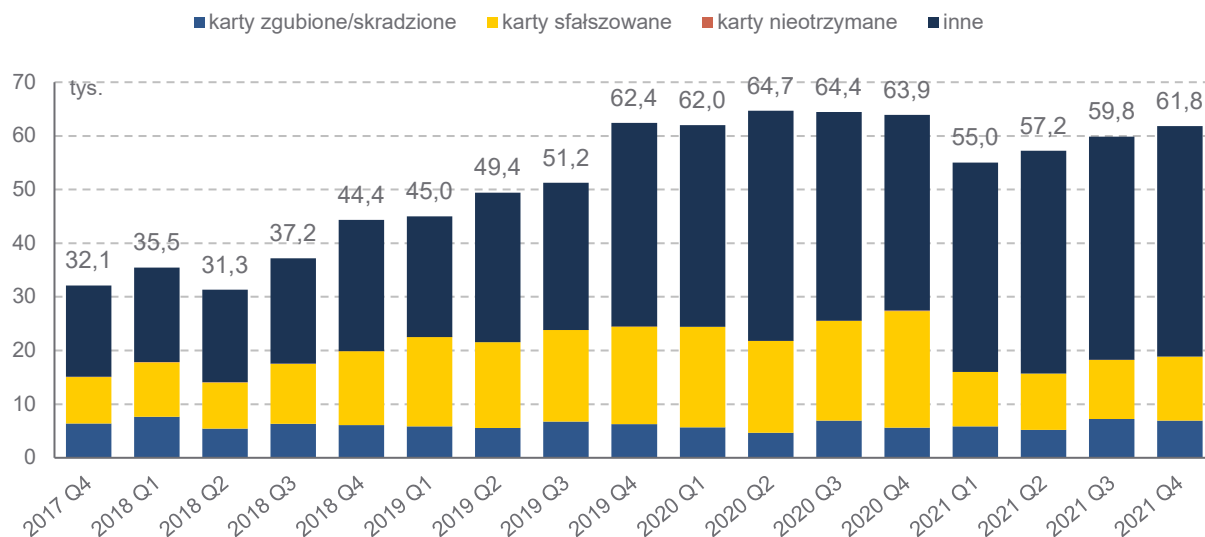
Wykres 9. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

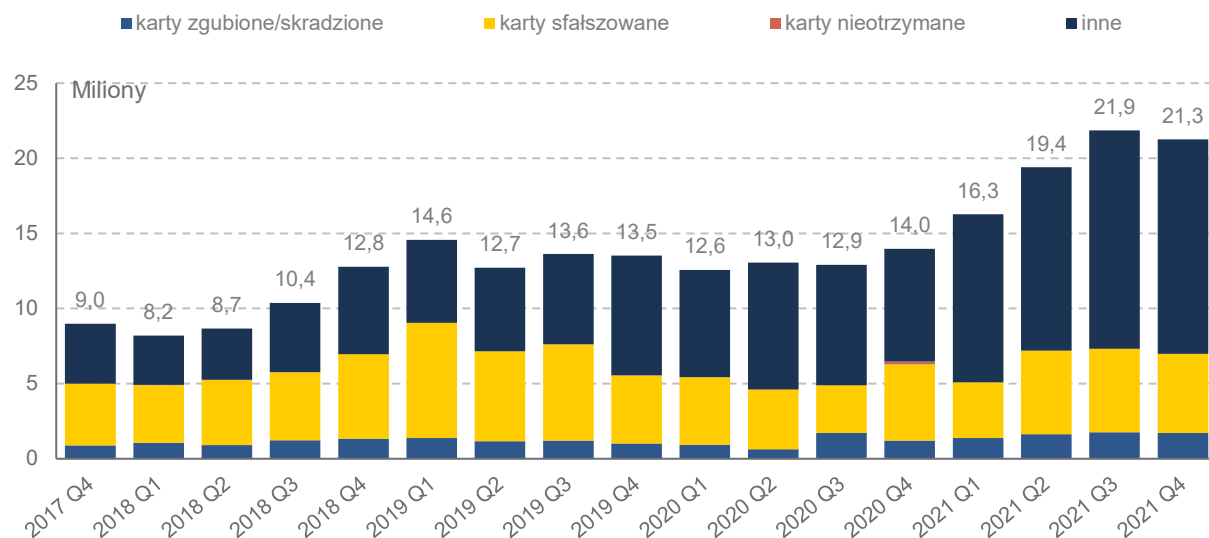
Liczbę i wartość operacji oszukańczych w okresie od IV kwartału 2017 r. do IV kwartału 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych prezentują wykresy nr 10 oraz 11.

Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

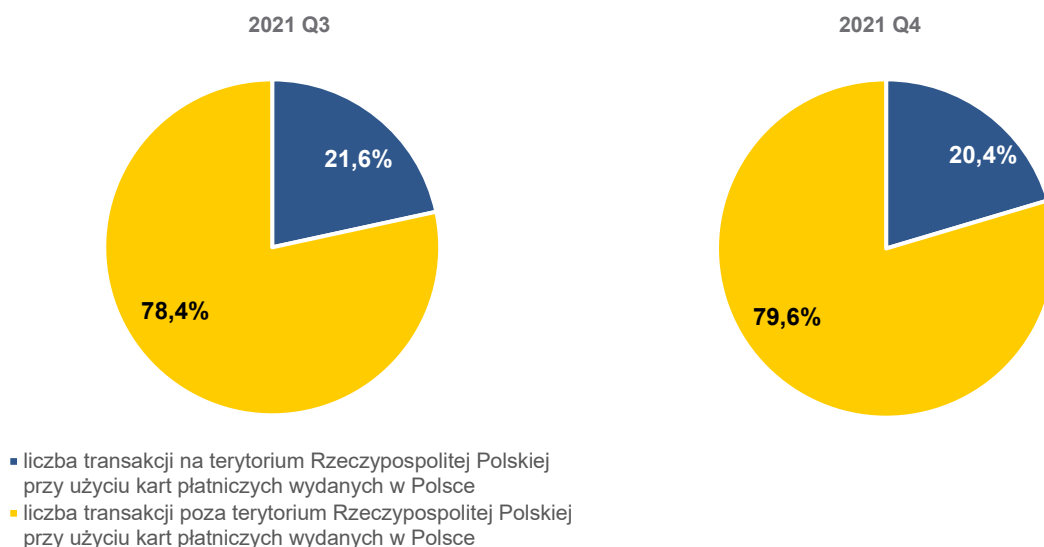
Wykres 11. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. - IV kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

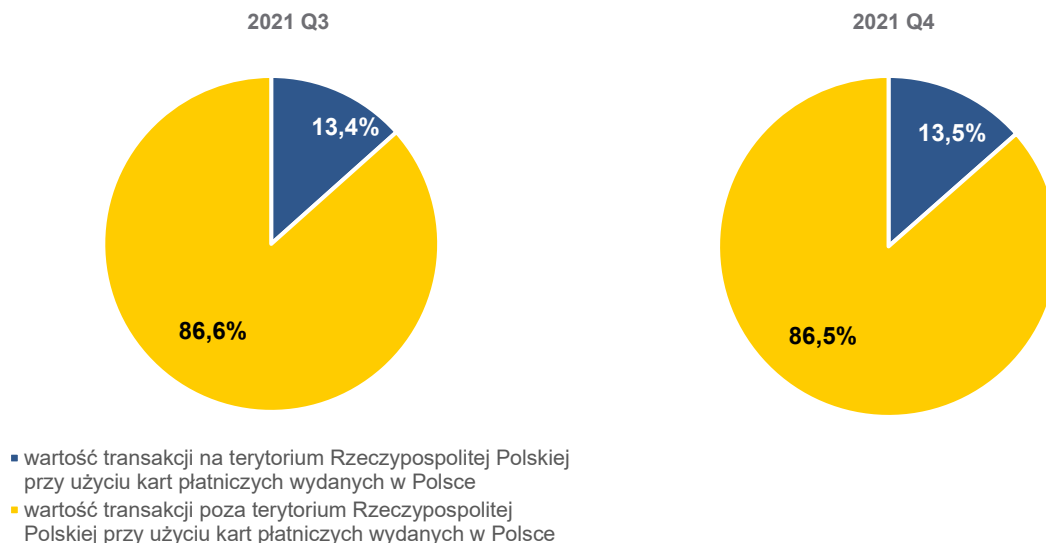
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Z informacji uzyskanych od banków wynika, iż wśród transakcji oszukańczych dominujący udział stanowią transakcje dokonane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kartami wydanymi w Polsce. Pod względem liczby było to 79,6%, natomiast pod względem wartości 86,5% takich transakcji (Wykresy nr 12 i 13).

Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

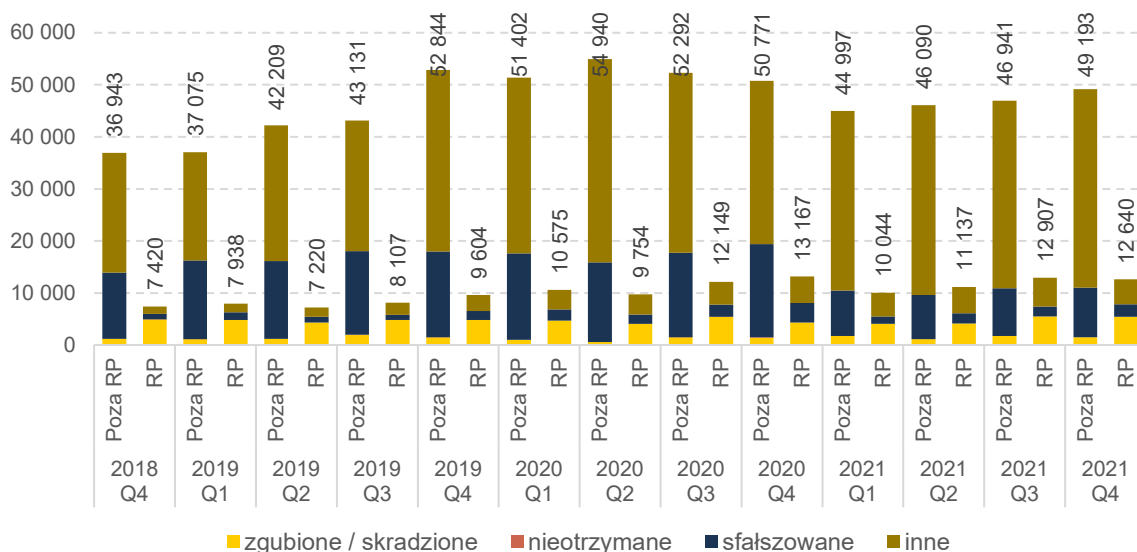

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

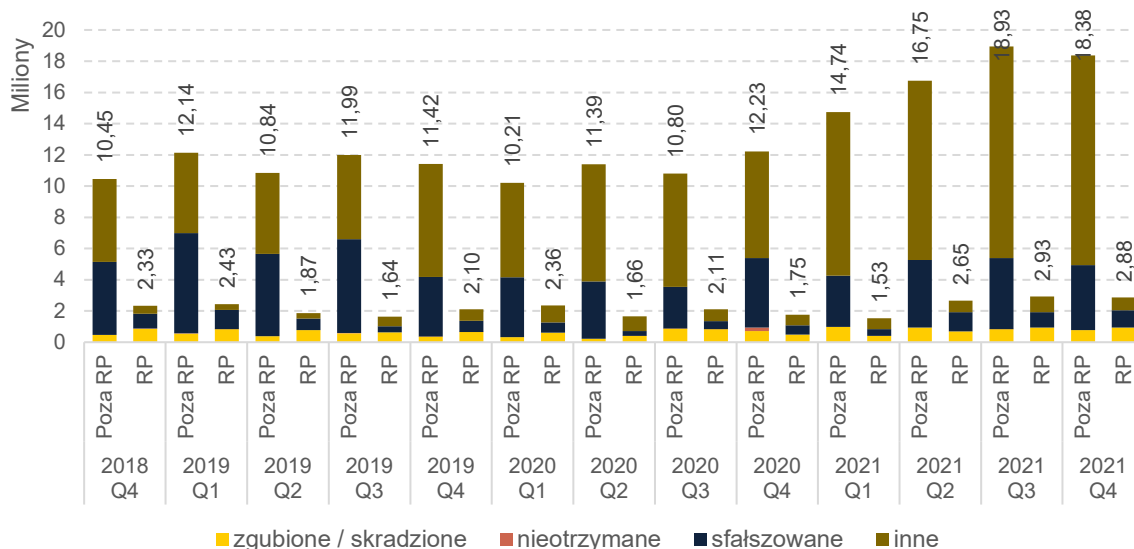
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Zdecydowana większość transakcji dokonywana jest poza terytorium RP. Są to w większości transakcje kwalifikowane do kategorii Inne, w tym w większości realizowane bez użycia karty (CNP), np. w sklepach internetowych. W IV kwartale 2021 r. poza granicami kraju dokonano 49 193 transakcji, podczas gdy na terytorium Polski jedynie 12 640. Wartościowo dysproporcja w dokonywaniu transakcji, pod względem ich lokalizacji, jest jeszcze większa, gdyż poza terytorium RP wartość tych transakcji w IV kwartale 2021 r. wynosiła 18,38 mln zł, a na terytorium kraju jedynie 2,88 mln zł. Wykresy nr 14 i 15 prezentują strukturę operacji w podziale na rodzaje oszustw i lokalizację ich dokonania.

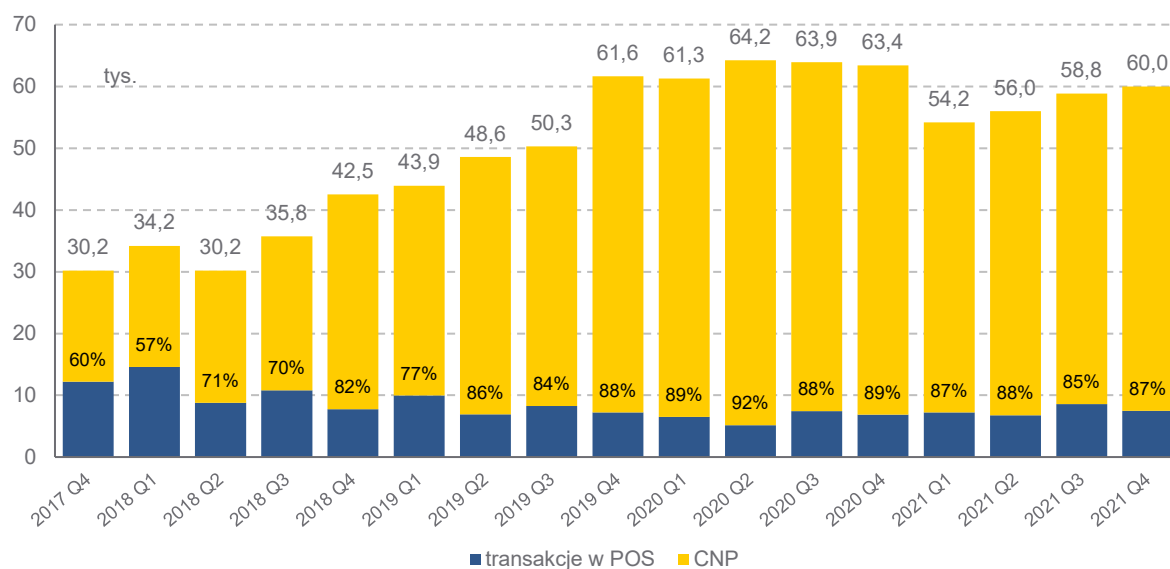
Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg liczby transakcji w okresie IV kwartał 2018 r. – IV kwartał 2021 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

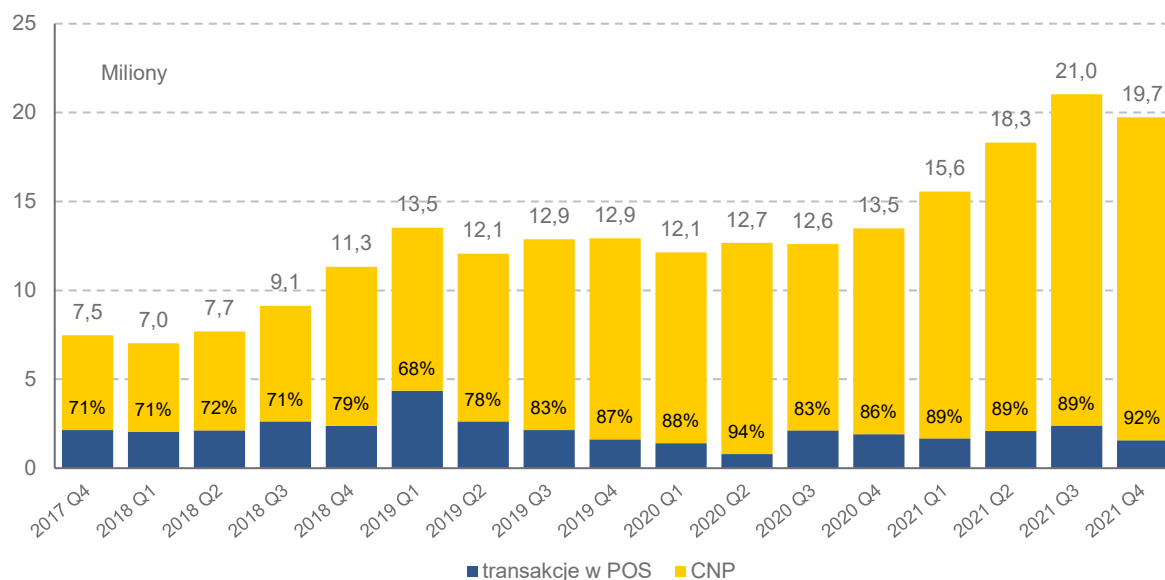
Wykres 15. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg wartości transakcji w okresie IV kwartał 2018 r. – IV kwartał 2021 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Dominujący udział wśród oszukańczych transakcji bezgotówkowych stanowią transakcje typu CNP (card not present). W IV kwartale 2021 r. pod względem liczby oraz wartości było to odpowiednio 87% i 92% takich transakcji (wykresy nr 16 i 17).

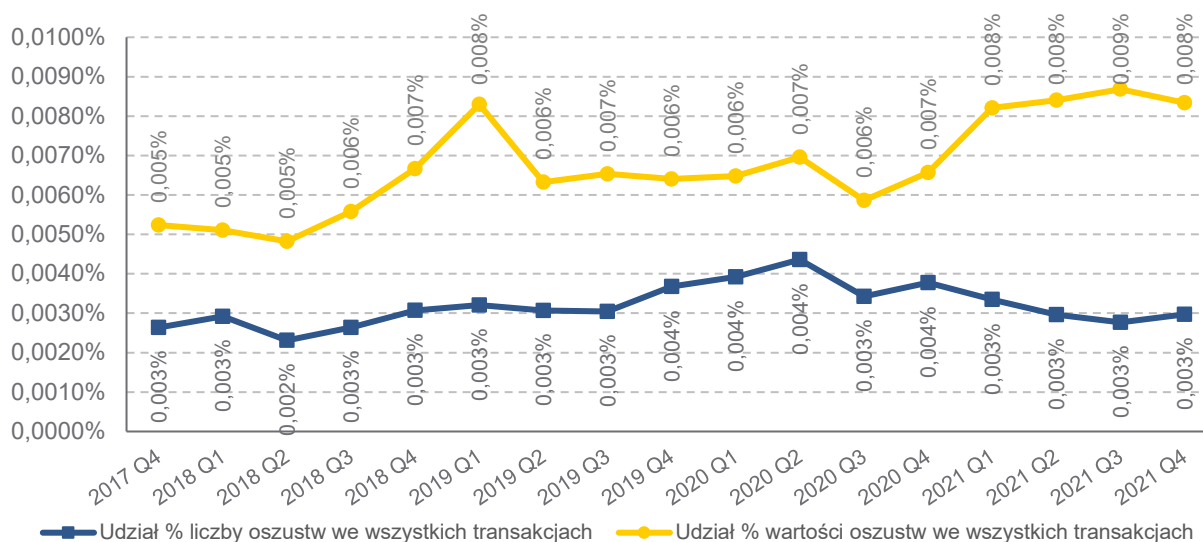
Wykres 16. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 17. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

W IV kwartale 2021 r., oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,008% wartości transakcji gotówkowych i bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi wydanych przez raportujące do NBP banki, w III kwartale 2021 r. udział ten wynosił odpowiednio 0,003% i 0,009%.

Wykres 18. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Największy udział w liczbie transakcji oszukańczych stanowią transakcje oszukańcze typu CNP dokonywane poza terytorium RP (76,22%), transakcje CNP na terytorium RP (8,67%) oraz transakcje dokonywane w POS na terytorium RP (9,11%). Najmniej transakcji oszukańczych kartami płatniczymi

dokonywane gotówkowo (pozycje: ATM oraz Inne gotówkowe). Udziały poszczególnych rodzajów transakcji oszukańczych w liczbie i wartości wszystkich transakcji oszukańczych przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Najczęściej występujące oszustwa w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w IV kwartale 2021 r.

	Liczba transakcji oszukańczych dokonanych:		Wartość transakcji oszukańczych dokonanych:	
	na terytorium RP	poza terytorium RP	na terytorium RP	poza terytorium RP
POS	9,11%	3,04%	3,54%	3,82%
CNP	8,67%	76,22%	3,82%	81,68%
ATM	2,64%	0,30%	6,13%	0,97%
INNE GOT	0,02%	0,00%	0,03%	0,00%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

2. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu

W IV kwartale 2021 r. odnotowano 12 034 oszustwa przy użyciu polecenia przelewu na łączną kwotę 40 975 310 zł.

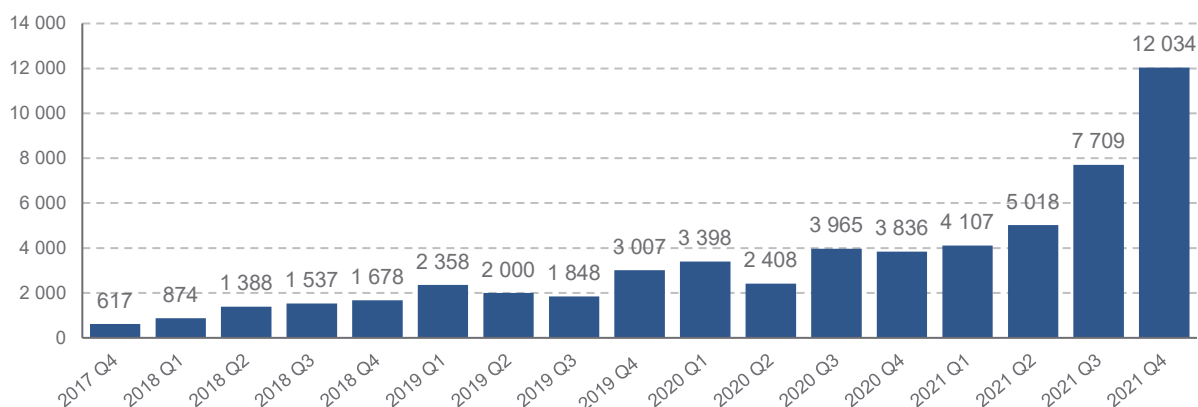
W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił:

- wzrost o 56,1% liczby transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu,
- wzrost o 28,3% wartości transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu,

co przedstawiają wykresy nr 19 i 20.

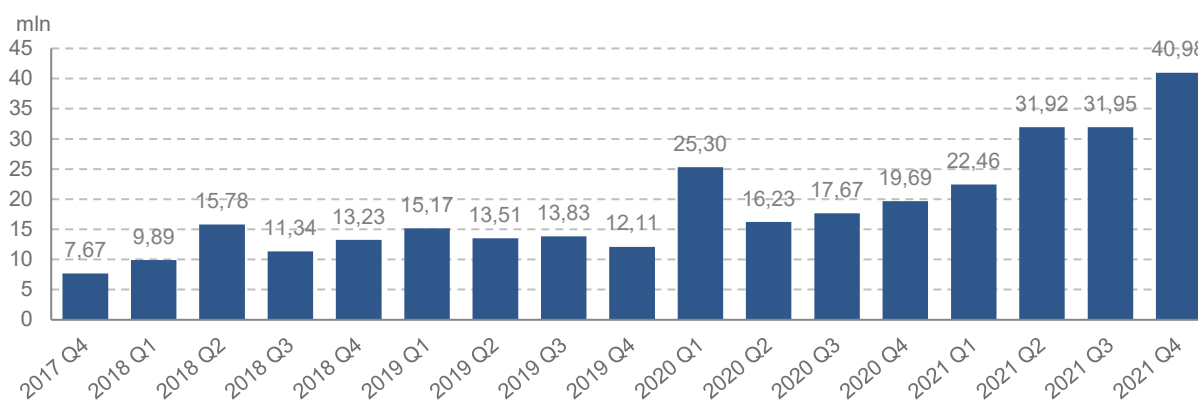
Średnia wartość oszukańczego polecenia przelewu wynosiła 3 405 zł i zmalała o 17,8% w stosunku do poprzedniego kwartału.

Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 – IV kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /w szt./

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

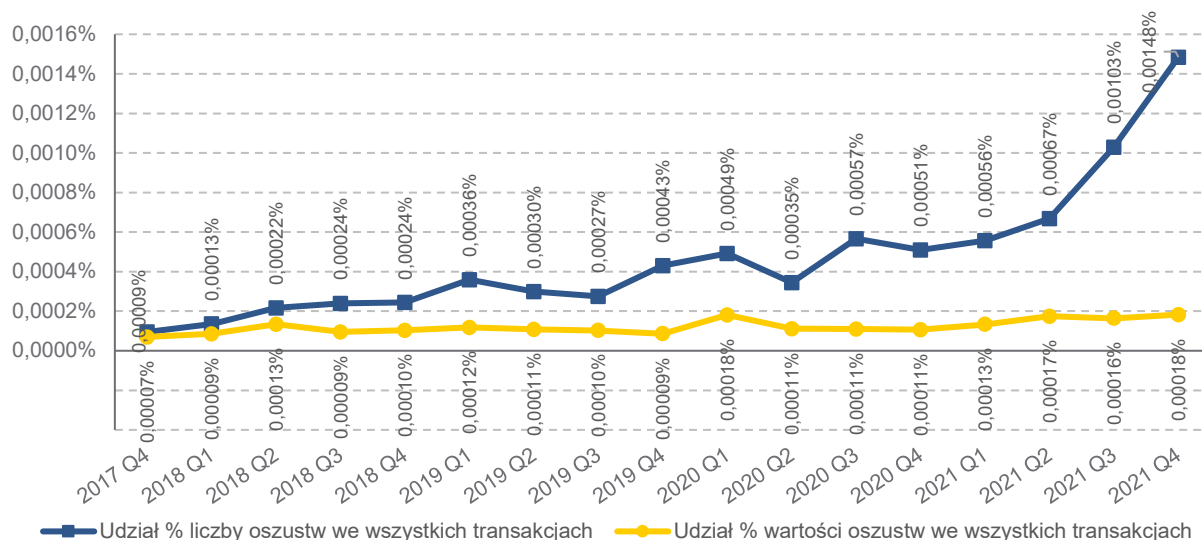
Wykres 20. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 – IV kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /zł/

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Udział transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach poleceniem przelewu wzrósł pod względem liczby oraz wartości w IV kwartale 2021 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że udział tych transakcji, zarówno w ujęciu liczbowym, jak i wartościowym, od wielu lat utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (wykres 21).

Wykres 21. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

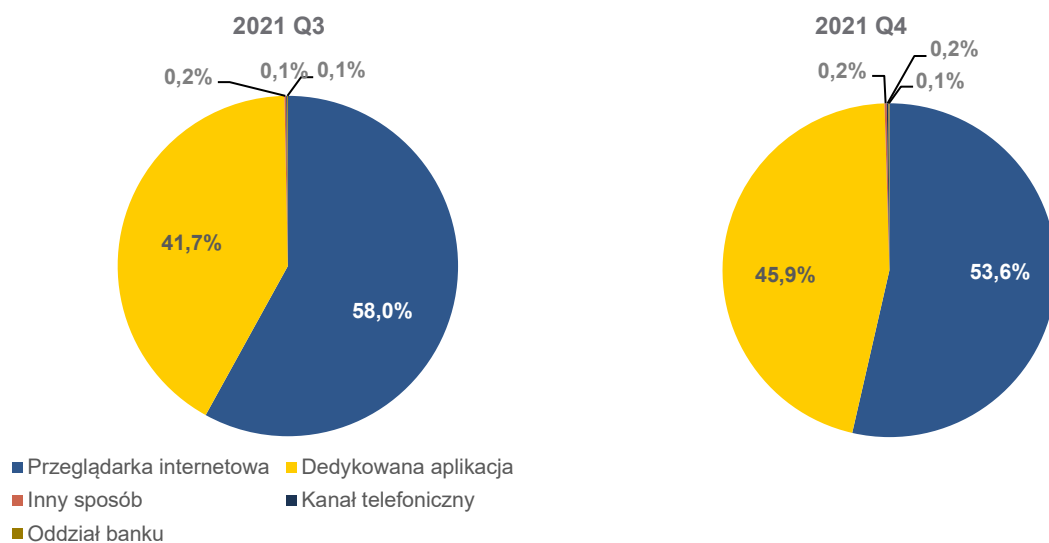
Zmiany w zakresie liczby i wartości operacji oszukańczych w podziale wg sposobu realizacji transakcji w III oraz IV kwartale 2021 r. przedstawiają odpowiednio tabele nr 6 i 7, zaś zmiany w zakresie struktury takich transakcji – odpowiednio wykresy nr 22 i 23.

Tabela 6. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q3	2021 Q4	Zmiana%	Udział % 2021 Q4
Przeglądarka internetowa	4 473	6 448	44,2%	53,6%
Dedykowana aplikacja	3211	5529	72,2%	45,9%
Inny sposób	13	26	100,0%	0,2%
Kanał telefoniczny	6	19	216,7%	0,2%
Oddział banku	6	12	100,0%	0,1%
Razem:	7 709	12 034	56,1%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 22. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

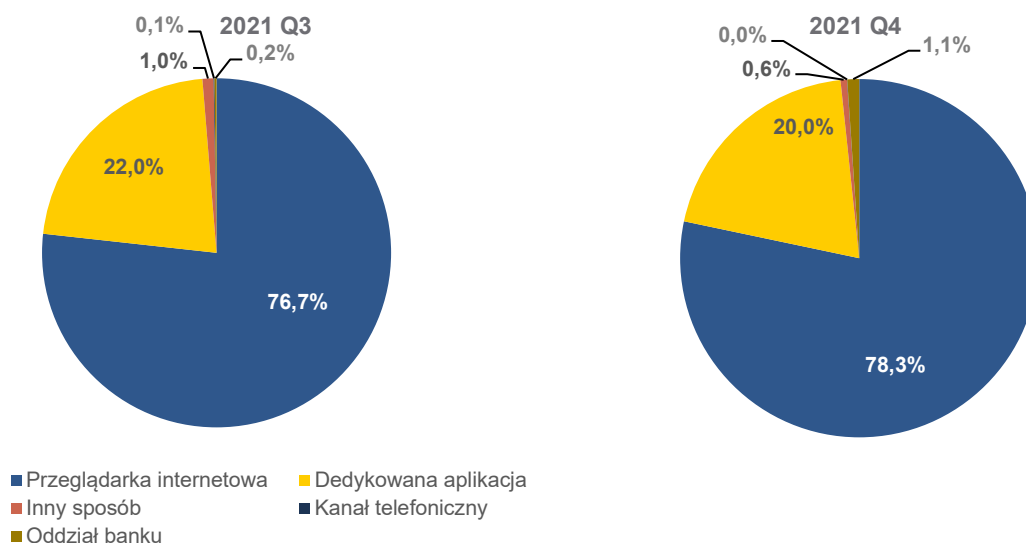
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 7. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w III oraz IV kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q3	2021 Q4	Zmiana%	Udział % 2021 Q4
Przeglądarka internetowa	24 519 828	32 085 491	30,9%	78,3%
Dedykowana aplikacja	7 014 646	8 203 191	16,9%	20,0%
Inny sposób	326 376	235 441	-27,9%	0,6%
Kanał telefoniczny	27 000	12 871	-52,3%	0,0%
Oddział banku	61 052	438 316	617,9%	1,1%
Razem:	31 948 901	40 975 310	28,3%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 23. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenie przelewu według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Najwięcej oszustw pod względem zarówno liczby, jak i wartości transakcji przy użyciu polecenia przelewu dokonano w ramach bankowości internetowej. Udziały te stanowiły w III oraz IV kwartale 2021 r. odpowiednio 53,6% i 78,3%. Z informacji uzyskanych z sektora bankowego wynika, że transakcje oszukańcze realizowane za pośrednictwem polecenia przelewu są najczęściej wynikiem infekowania komputera przez złośliwe oprogramowanie, wyłudzenia danych od klienta za pomocą manipulacji, tj. różnych metod phishingu lub przejęcia przez przestępców kontroli nad komputerem klienta. Skutkuje to wyprowadzeniem środków z rachunku klienta na rachunek, z którego przestępcy wypłacają środki.

3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu pozostałych instrumentów płatniczych

W IV kwartale 2021 r. nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu czeków oraz polecenia zapłaty.

4. Transakcje oszukańcze dotyczące poszczególnych form rozliczeń pieniężnych

Z informacji otrzymanych z banków za IV kwartał 2021 r. wynika, że:

- transakcje oszukańcze dokonywane kartą stanowiły 83,7% ogólnej liczby oszustw i 34,2% ogólnej wartości oszustw,
- transakcje oszukańcze dokonywane za pośrednictwem polecenia przelewu stanowiły 16,3% ogólnej liczby oszustw, ale aż 65,8% ogólnej wartości oszustw,
- nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu czeku,
- nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych z użyciem polecenia zapłaty.

Szczegółowe dane o strukturze liczby i wartości oszustw przedstawione zostały odpowiednio w tabelach nr 8 i 9 oraz na wykresach nr 24 i 25.

Tabela 8. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q3	2021 Q4	Zmiana %		Udział %
Karty płatnicze	59 848	61 833	↑	3,3%	83,7%
Polecenie przelewu	7 709	12 034	↑	56,1%	16,3%
Razem:	67 557	73 867	↑	9,3%	100,0%

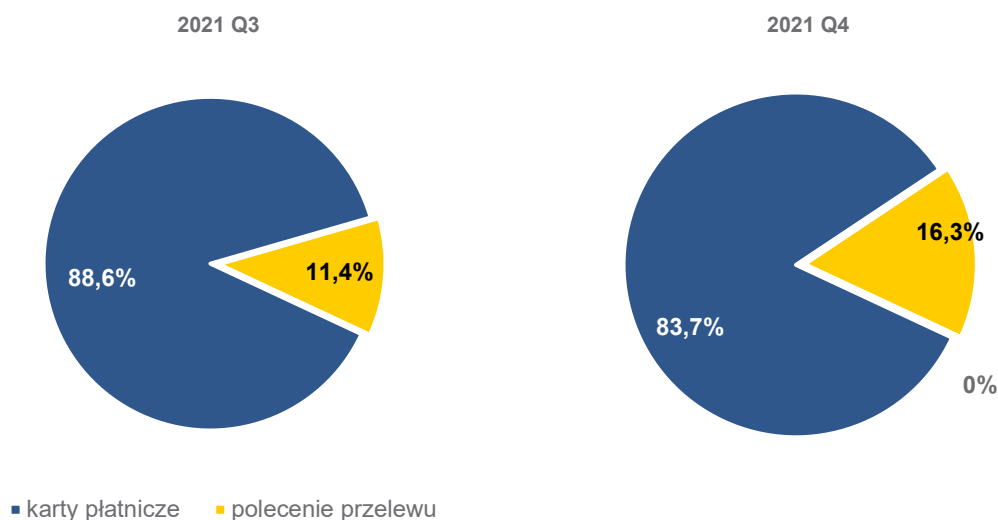
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 9. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q3	2021 Q4	Zmiana %		Udział %	Średnia 2021 Q3	Średnia 2021 Q4
Karty płatnicze	21 867 462	21 255 025	↓	-2,8%	34,2%	365,38	343,75
Polecenie przelewu	31 948 901	40 975 310	↑	28,3%	65,8%	4 144,36	3 404,96
Razem:	53 816 363	62 230 335	↑	15,6%	100,0%	796,61	842,46

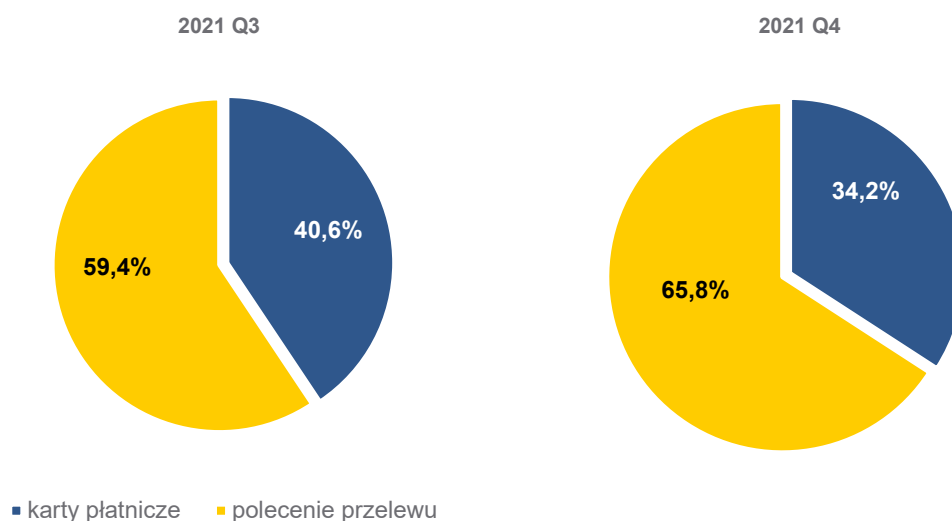
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 24. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

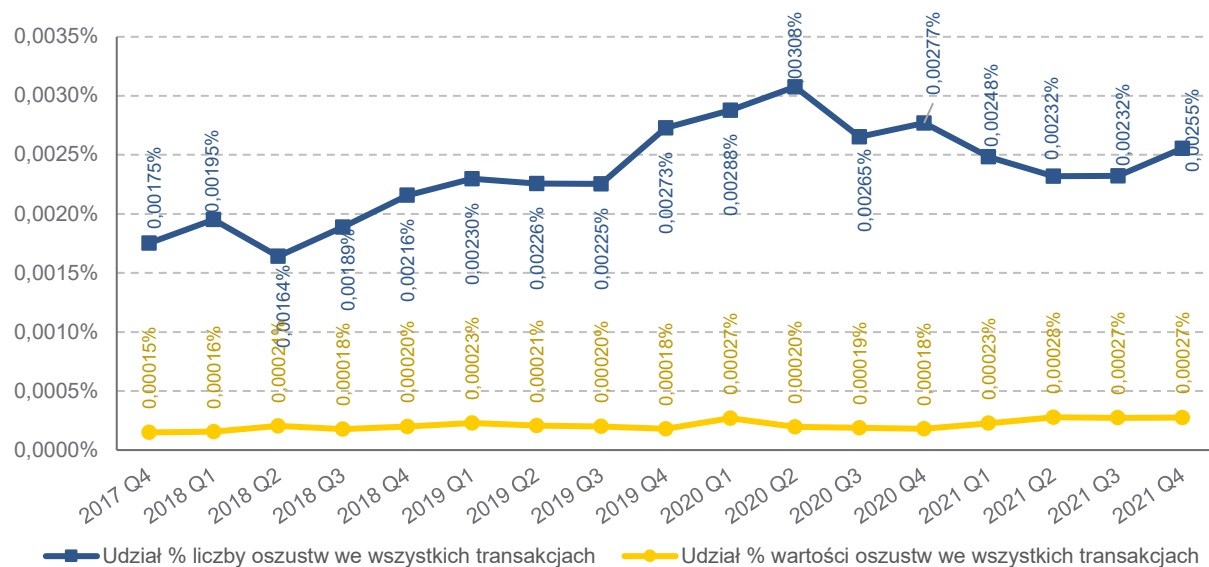
Wykres 25. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Udział transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach dokonywanych kartą oraz przelewem nieznacznie wzrósł pod względem liczby oraz pozostał bez zmian pod względem wartości w IV kwartale 2021 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że udział tych transakcji, zarówno w ujęciu liczbowym, jak i wartościowym, od wielu lat utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (wykres 26).

Wykres 26. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartowych oraz polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Podsumowanie

Na podstawie informacji dotyczących incydentów w funkcjonowaniu systemu płatniczego w IV kwartale 2021 r., otrzymanych zarówno z banków, jak i od agentów rozliczeniowych, można stwierdzić, że:

1. Z danych przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, iż w IV kwartale 2021 r. odnotowano ponad 8,4 tys. operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi na kwotę blisko 4,8 mln zł, co w stosunku do poprzedniego kwartału oznacza spadek liczby o 23,9% i wartości o 21,3%.
2. W IV kwartale 2021 r., według danych przekazanych przez banki, dokonano ponad 61,8 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi na kwotę prawie 21,3 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego kwartału w zakresie liczby o 3,3%, a w zakresie wartości spadek o 2,8%. Dominującą część oszustw kartami płatniczymi stanowiły przestępstwa wynikające z transakcji dokonywanych bezgotówkowo, których pod względem liczby było 97,0%, a pod względem wartości 92,9%.
3. Skala oszustw z użyciem kart płatniczych była nadal niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi, stanowiąc – według danych z banków – tylko 0,003% liczby i 0,008% wartości wszystkich transakcji. Warto podkreślić, iż wg ostatnich opublikowanych porównywalnych danych z 2019 r., Polska, osiągając wskaźniki oszustw na poziomie 0,006% dla wartości i 0,003% dla liczby transakcji była na 1. miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów¹.
4. Zgodnie ze standardami SEPA - Jednolitego Obszaru Płatności w Euro, przyjętymi przez polskie banki, wszystkie nowo wydawane karty (z wyjątkiem kart prepaid) muszą być wyposażone w mikroprocesor. Wdrożenie standardów EMV powoduje, że dokonanie transakcji oszukańczej w urządzeniach zainstalowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (np. POS, bankomat) jest utrudnione. W związku z powyższym przestępcy w znacznie większym stopniu wykorzystują Internet do dokonywania transakcji oszukańczych kartami płatniczymi lub dokonują transakcji w urządzeniach poza granicami kraju. Z informacji uzyskanych z sektora bankowego wynika, iż udział transakcji oszukańczych dokonywanych w Internecie może wzrastać.

Należy również dodać, że w UE, w tym także w Polsce, przeprowadzany był proces wdrażania silnego uwierzytelnienia klienta (SCA – Strong Customer Authentication) dla transakcji bezgotówkowych dokonywanych w terminalach POS (wdrożenie dokonane) oraz w Internecie

¹ Seventh report on card fraud, ECB, 2020.

<https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.en.html>

(termin przystosowania się do wymogów został wyznaczony na dzień 31 grudnia 2020 r.²). Celem stosowania się do tych wymogów przez wydawców instrumentów płatniczych oraz podmioty świadczące usługę *acquiringu* jest podwyższenie poziomu bezpieczeństwa w transakcjach elektronicznych. Wydaje się jednak, że dopiero pełne wdrożenie tych wymogów (terminale POS, sklepy internetowe), przy jednoczesnym monitorowaniu wyłączeń od stosowania SCA, oraz gromadzenie danych statystycznych na ten temat od 2022 r. na podstawie nowelizacji rozporządzenia (EU) nr 1409/2013 z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43) pozwolą na ocenę skuteczności ww. rozwiązań.

²*Opinion of the European Banking Authority on the deadline for the migration to SCA for e-commerce cardbased payment transactions*, EBA, 16.10.2019, <https://www.eba.europa.eu/file/117252>

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba oszustw według banków i agentów rozliczeniowych na przestrzeni kolejnych kwartałów od IV kwartału 2017 r.	4
Wykres 2. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych	5
Wykres 3. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych	5
Wykres 4. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	6
Wykres 5. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	6
Wykres 6. Struktura transakcji oszukańczych w POS, CNP i gotówkowych ogółem – liczba i wartość transakcji – IV kwartał 2021 r.	8
Wykres 7. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	8
Wykres 8. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków	10
Wykres 9. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków.....	11
Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	11
Wykres 11. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie IV kwartał 2017 r. - IV kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	12
Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków	12
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane do banków.....	13
Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg liczby transakcji w okresie IV kwartał 2018 r. – IV kwartał 2021 r. – dane do banków	13
Wykres 15. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg wartości transakcji w okresie IV kwartał 2018 r. – IV kwartał 2021 r. – dane do banków	14
Wykres 16. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP	14
Wykres 17. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP	15
Wykres 18. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od banków	15
Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 – IV kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /w szt./	17
Wykres 20. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 – IV kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /zł/	17

Wykres 21. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od banków	18
Wykres 22. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków	19
Wykres 23. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenie przelewu według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków	20
Wykres 24. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według liczby w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków	23
Wykres 25. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według wartości w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków	23
Wykres 26. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartowych oraz polecenia przelewu w okresie IV kwartał 2017 r. – IV kwartał 2021 r. – dane od banków	24

Spis tabel

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych w IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od agentów rozliczeniowych.....	7
Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych w IV kwartale 2021 r. /zł/ - dane od agentów rozliczeniowych	7
Tabela 3. Liczba operacji oszukańczych w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	9
Tabela 4. Wartość operacji oszukańczych w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	9
Tabela 5. Najczęściej występujące oszustwa w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w IV kwartale 2021 r.	16
Tabela 6. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w III oraz IV kwartale 2021 r. – dane od banków	18
Tabela 7. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w III oraz IV kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków	19
Tabela 8. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	22
Tabela 9. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w III oraz IV kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	22

www.nbp.pl

